

ΑΓΝΩΣΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΑΣ
ΚΥΡΗΝΕΙΑΣ ΤΙΜΟΘΕΟΝ (1625;-1647)
ΠΑΦΟΥ ΚΑΙ ΤΡΙΜΥΘΟΥΝΤΟΣ ΝΕΚΤΑΡΙΟΝ (1677-1686)
ΚΑΙ ΑΜΑΘΟΥΝΤΟΣ ΓΕΡΜΑΝΟΝ (1572-1600)

Υ Π Ο
ΑΝΔΡΕΟΥ ΘΗΛΑΥΡΙΑΟΥ
Pembroke College, Oxford

Σκοπὸς τῆς παρούσης μελέτης εἶναι νὰ ἔλθουν εἰς φῶς ἀνέκδοτα τινὰ κείμενα τῶν ὡς ἄνω τριῶν μητροπολιτῶν, ἤτοι τοῦ Κυρηναίας Τιμοθέου, τοῦ Πάφου καὶ Τριμυθούντος Νεκταρίου καὶ τοῦ Ἀμαθοῦντος Γερμανοῦ. Πρὶν ἢ ἐξετάσωμεν τὰ ἐν λόγῳ κείμενα θὰ ἀναφέρωμεν ὀλίγα τινὰ περὶ τῆς δράσεως καὶ τῆς ἐν γένει ζωῆς των.

Ἀρχικῶς ὁ Λέων Ἀλλάτιος¹ μᾶς δίδει πληροφορίας διὰ τὸν Τιμόθεον Κυρηναίας, ὅπου ἀναφέρει ὅτι ἀρχομένης τῆς 17ης ἑκατονταετηρίδος, ἦτο εἷς ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἐπισκόπων, οἱ ὅποιοι ἐπεσκέφθησαν τὴν Ρώμην καὶ ἦλθον εἰς κοινωνίαν μετὰ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Χάκκετ², ἀντικρούων τὴν γνώμην αὐτὴν τοῦ Ἀλλατίου, δὲν παραδέχεται ὅτι οἱ ἐπίσκοποι οὗτοι ἦσαν μέλη τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀλλὰ ἐτερόδοξοι ἐπίσκοποι τῶν Ἀνατολικῶν αἰρέσεων, τῶν ὁποίων ὑπῆρχε πληθὺς εἰς τὴν Μητροπολιτικὴν περιφέρειαν Κυρηναίας. Τὴν πληροφορίαν τοῦ Ἀλλατίου περὶ τοῦ Τιμοθέου ἐπαναλαμβάνει καὶ ὁ Lequien³. Ἄλλην πληροφορίαν ἔχομεν ἐκ πιστοποιητικοῦ

---

1. Leo Allatius, *De ecclesiae Occidentalis atque Orientalis Perpetua Consensione*, Cologne 1648, στήλαι 1091-1092. Πρβλ. J. Hackett, *A History of the Orthodox Church of Cyprus*, London 1901, σελ. 325 σημ. 2 καὶ Ζαχαρία Γσιρπανλῆ, Ἀνέκδοτα ἔγγραφα ἐκ τῶν ἀρχείων τοῦ Βατικανοῦ, Λευκωσία 1973, σελ. 224, Κ. Χατζηψάλτη, Τὸ ἐν Ἑλλάδι καὶ Κύπρῳ Οἰκογενειακὸν ὄνομα Λογαράς κατὰ τὴν Βυζαντινὴν καὶ μεταβυζαντινὴν περίοδον, ἐν Ἐπετηρίδι τοῦ Κέντρου Ἐπιστημονικῶν Ἐρευνῶν, VI, 1972-73, σελ. 159.

2. J. Hackett, μν. ξ., σελ. 326. Βλ. ἐπίσης J. Gouar, *Eudochologion sive Rituale Graecorum etc*, Lutetiae Parisiorum, 1647, σελ. 300.

3. M. Lequien, *Oriens Christianus*, II, Paris 1740, στ. 1073-1074, Κ. Χατζηψάλτη, ἐνθ' ἀν.

ὑπογραφομένου ὑπὸ τοῦ Κυρηνείας Τιμοθέου⁴, καὶ ἀναφερόμενον εἰς κάποιον Ἰάκωβον Λογαρά⁵, ἐκ Κυρηνείας, μαθητὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ Κολλεγίου τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, φέρει δὲ ἡμερομηνίαν 1604. Ἐκ δημοσιευθέντων ἄχρι τοῦδε ἐγγράφων τοῦ Ἀρχιεπίου τῆς Προπαγάνδας γνωρίζομεν ὅτι εἶναι γνωστὸς κάποιος Τιμόθεος Λογαράς, Μητροπολίτης Κυρηνείας, ὅστις χειροτονεῖ ὡς διάδοχόν του τὸν ἀνηψιόν του Ἰάκωβον Λογαράν, χωρὶς αὐτὸς νὰ παραιτηθῆ ἔκ τοῦ θρόνου του, φοβούμενος τὰς ἀντιδράσεις διαφόρων παραγόντων διὰ τὸν ἀνηψιόν του⁶. Πάντα ταῦτα ἔλαβον χώραν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ 1646. Ἐνταῦθα ἀναφέρονται διάφορα προβλήματα ὡς πρὸς τὸν ἀκριβῆ προσδιορισμὸν τοῦ Τιμοθέου τοῦ 1604, διότι κατὰ τὴν ἡμερομηνίαν ταύτην δὲν ὑπῆρχεν ὡς μαθητὴς τοῦ Κολλεγίου Ἰάκωβος Λογαράς⁷. Ὡς εἰς τὰ Ἀρχεῖα τοῦ ἐν λόγῳ Κολλεγίου διεπιστώσαμεν ὁ Ἰάκωβος Λογαράς ἐφοίτησε ἐνταῦθα τὸ 1633, χρονολογίαν καθ' ἣν ὑπῆρχε καὶ ὁ Τιμόθεος Κυρηνείας⁸. Ὡς ἐκ τούτου τὸ πρόβλημα ὀφείλεται εἰς λανθανομένην ἡμερομηνίαν τῆς ἐπιστολῆς. Τὸ ἐγγράφον, τὸ ὁποῖον ἐκδίδομεν σήμερον μᾶς ἀναγκάζει νὰ τοποθετήσωμεν τὸν Τιμόθεον ὡς Μητροπολίτην Κυρηνείας μετὰ τὸ 1621. Λαβόντες ὑπ' ὄψιν τὰ πρόσωπα, ἅτινα ἀναφέρονται ἐν τῷ ἐγγράφῳ καὶ δὴ τὴν ἀναφορὰν περὶ τοῦ μακαρίτου Τιμοθέου⁹ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ὁ ὁποῖος ἀπέθανε τὸ

4. Κ. Χατζηψάλτη, Κύπριοι λόγιοι καὶ ἐπίσκοποι ἐπὶ Τουρκοκρατίας, ἐν Κυπριακῇ Σπουδαί, 24 (1960), σελ. 54-55. Πρβλ. Ζ. Τσιρπανλῆ, μν. ἔ., σελ. 223-224, Κ. Χατζηψάλτη, ἐν Ἐπετηρὶς, 1972-73, σελ. 160-162.

5. Περὶ τῆς οἰκογενείας Λογαρά, Βλπ. Συκουτρῆ Ἰ. Ἀντ., Ἐκθεσις τῆς κριτικῆς ἐπιτροπείας τοῦ Ἀ' Φιλολογικοῦ διαγωνισμοῦ τῆς Α.Μ. τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ. Κυρίλλου Βασιλείου τοῦ ἀπὸ Κυρηνείας, Ἱστορία τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐν Κύπρῳ ἀπὸ τῆς Τουρκικῆς κατακτήσεως μέχρι τῆς Ἀγγλικῆς κατοχῆς (1571-1878), Λευκωσία 1924, σσ. 112-115, C. P. Kyrris, The noble Family of Logaras of Lapethos, ἐν Rivista di Studi Bizantini e Neoellenici, N. S. 4, 1967, σσ. 107-108, Τοῦ αὐτοῦ, Cypriote Scholars in Venice in the XVI and XVII Centuries with some notes on the Cypriote Community in Venice and other Cypriot Scholars who lived in Rome and the rest of Italy in the same period, στὸν τόμ. Ὁ Ἑλληνισμὸς εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Über Beziehungen des Griechentums zum Ausland in der neueren Zeit, Berlin 1968, σελ. 220, 267. Κώστα Χατζηψάλτη, Τὸ ἐν Ἑλλάδι καὶ Κύπρῳ οἰκογενειακὸν ὄνομα Λογαράς, κατὰ τὴν Βυζαντινὴν καὶ μεταβυζαντινὴν περίοδον, ἐν Ἐπετηρὶς Κέντρου Ἐπιστημονικῶν Ἐρευνῶν Κύπρον, VI, 1972-1973, σελ. 133-168.

6. Ζ. Τσιρπανλῆ, μν. ἔ., σελ. 222-224, Κ. Χατζηψάλτη, ἐν Ἐπετηρὶς, 1972-73, σελ. 162-166.

7. Ζ. Τσιρπανλῆ, μν. ἔ., σελ. 224.

8. Ζ. Τσιρπανλῆ, ἐνθ' ἄ., Κ. Χατζηψάλτη, μν. ἔ., σελ. 160-161.

9. Πρόκειται γιὰ τὸν Τιμόθεο Μαρμαρηνὸ Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως (1612-1620). Ὡς γνωστὸν οὗτος διετέλεσε Μητροπολίτης Π. Πατρῶν κατὰ τὰ ἔτη 1601-1612. Ἀντέδρασε σφοδρῶς κατὰ τῶν Ἰησουϊτῶν, ἅμα τῇ ἐκλογῇ του ὡς Οἰκου-

1620¹⁰, κατελήξαμεν εἰς τὸ ὡς ἄνω συμπέρασμα. Περὶ τῆς Πατριαρχείας τοῦ Τιμοθέου ὑπάρχει διάφορος χρονολογικὸς προσδιορισμὸς ἐκ μέρους τῶν ἱστορικῶν. Προσωπικῶς τασσόμεθα ὑπὲρ τῆς ἀπόψεως ὅτι ἡ Πατριαρχεῖα τοῦ Τιμοθέου εἰς τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως καταλαμβάνει τὰ ἔτη 1612-1620, καθ' ὅτι τὴν 4ην Νοεμβρίου 1620 ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ὁ μάρτυς Πατριάρχης Κύριλλος Λούκαρις (1620-1638)¹¹. Περὶ τοῦ ἀναφερομένου ἐν τῷ κειμένῳ Ἀρχιμανδρίτου Εὐθυμίου οὐδὲν γνωρίζομεν¹².

μεικτοῦ Πατριάρχου τὸ 1612, περιορίσας τὰς δραστηριότητάς των ἐν Κωνσταντινουπόλει. Σπουδαῖον ἔργον τοῦ Τιμοθέου ἦτο ἡ ἀνοικοδόμησις τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἐν Φαναρίῳ, ὅπου τὸ 1601 εἶχεν ἐγκατασταθῆ τὸ Πατριαρχεῖον. Ἀπεβίωσε τὸ 1621 δηλητηριασθεὶς δι' ἀγνώστους λόγους. Πρβλ. σχετικὸν ἄρθρον ἐν «Ἡθικῇ καὶ Θρησκευτικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ», τόμ. 11, Ἀθῆναι 1967, σελ. 774, Ζερλέντη Π., Ἡ πρώτη πατριαρχεῖα τοῦ Κυρίλλου Λουκάρεως, ὁ θάνατος τοῦ Πατριάρχου Τιμοθέου καὶ Ἰωάννου Θελασσηνοῦ, ἀναγραφή τῶν πατριαρχευσάντων ἔτεσι 1612-1707, Ἀθῆναι 1921. Bibliothèque du Muséon, Etude critique de ce faux dans St. Binon, Les origines légendaires et d'histoire de Xéropotamus et de Saint-Paul de l'Athos, Louvain 1942, pp. 293-297. Πρβλ. Charles Astruc et Marie-Luise Concasty, Catalogue des manuscrits Grecs, Le supplément Grec, troisième Patrie, tome III, Paris MCMLX, p. 462.

Ἡ σημαντικῆς σπουδαιότητος συμβολὴ τοῦ Τιμοθέου εἰς τὰ ἐσωτερικὰ ζητήματα τῆς Ἐκκλησίας Κύπρου καταφαίνεται ἐκ τοῦ ἐξῆς γεγονότος: Ἡ ὑπὸ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Χριστόδουλον (1601-1638) σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας Κύπρου ἀποτελούμενη ἐκ τῶν Μητροπολιτῶν Πάφου, Ἀρσινόης, Κυρηνείας καὶ Σολέας κατεδίκασεν εἰς καθάρεισιν Ἱερομόναχόν τινα Κύριλλον ἄνθρωπον ὑπόπτου συμπεριφορᾶς καὶ ἠθικῆς, ὅστις σὺν τοῖς ἄλλοις μετῆλθεν ἀντικανονικῶν μέσων πρὸς ὑφαρπαγὴν τῆς Ἐπισκοπῆς Σολέας, εἰς τὴν ὁποίαν πιθανάτατα ἀνῆκεν. Μὴ ἀποδεχθέντος αὐτοῦ τὴν ποινὴν καὶ περιπίπτοντος κατ' ὑποτροπήν εἰς τὰ αὐτὰ παραπτώματα, ἐζητήθη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας Κύπρου ἡ βοήθεια τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου. Ὁ δὲ Τιμόθεος Πατριάρχης τότε ὑπάρχων τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπεκύρωσεν μετὰ τῆς συνόδου τοῦ Πατριαρχείου καὶ τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας Ἰγνατίου γ' (1618-1630) τὴν καθάρεισιν τοῦ Κυρίλλου καὶ ἐτιμώρησεν καὶ ἄλλους συνεργασθέντας μετ' αὐτοῦ κληρικούς (Δελικάνη Κ., Τὰ σωζόμενα ἐπίσημα Ἐκκλησιαστικὰ ἔγγραφα, τόμ. Β', σελ. 555-557, Χρ. Παπαδοπούλου, Κατάστασις τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας Κύπρου κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα, ἐν Θεολογίᾳ, τεύχος 21, 1928, σελ. 106-107).

10. Βασιλείου Θ. Σταυρίδου, Ἱστορία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, Ἀθῆναι 1967, σελ. 158.

11. Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας, 1935, σελ. 680-681, Ἀποστόλου Βακαλοπούλου, Ἱστορία τοῦ νέου Ἑλληνισμοῦ, Γ', Θεσσαλονίκη 1968, σελ. 452.

12. Εἰς συνοδικὴν πράξιν τοῦ ἔτους 1620 ἀναφέρεται Ἀρχιμανδρίτης τις Εὐθυμίου Πρωτοσύγκελλος τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ὅστις ἦτο συνυποψήφιος μετ' ἄλλων διὰ τὴν Μητρόπολιν Βιδύνης. Δὲν γνωρίζομεν ὅμως ἐὰν οὗτος συμπίπτει μετὰ τὸν ἀνωτέρω μνημονευόμενον Εὐθυμίου (Παπαδοπούλου - Κεραμέως, Ἱεροσολυμιτικὴ Βιβλιοθήκη, τόμ. Δ', Πιτρούπολις 1899, σελ. 9, ἀριθ. χειρ. 4).

Ἡ μνεία ἐξ ἄλλου τῶν καρδινάλιων Bandio¹³ καὶ Laudivio¹⁴, οἱ ὅποιοι εἰργάσθησαν διὰ τὴν προπαγάνδα εἰς τὴν Κύπρον, μᾶς ὑποβοηθεῖνὰ καθορίσωμεν τὴν ἀρχιερατείαν τοῦ Τιμοθέου ἀκριβέστερον, δηλ. μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1622-1632, ὡς χρόνου ἀναρρήσεώς του εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν θρόνον Κυρηναίας καὶ παραιτήσεώς του τὸ ἔτος 1646¹⁵. Εἶναι ἀληθές ὅτι οὐδὲν ὀριστικὸν συμπέρασμα δυνάμεθα νὰ ἐξαγάγωμεν ἐκ τοῦ κειμένου τούτου, καθ’ ὅτι δὲν ἠδυνήθημεν ἐκ τῶν λοιπῶν ὀνομάτων τῆς ἐπιστολῆς νὰ ἀνεύρωμεν ποῖοι ἦσαν καὶ πότε ἔζησαν διὰ νὰ καθορίσωμεν ἀκριβῶς τὸν χρόνον, κατὰ τὸν ὅποιον ἐγγράφη ἢ ἀναφορὰ αὕτη τοῦ Τιμοθέου καὶ ἐξ αὐτοῦ νὰ συμπεράνωμεν τὸν χρόνον τῆς ἀρχιερατείας του. Περισσότερας πληροφορίας περὶ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Τιμοθέου Λογαρᾶ ἀρούμεν ἐξ ἐπιστολῆς τὴν ὁποίαν ἀπέστειλεν ἡ Προπαγάνδα τῆς διαδόσεως τῆς Πίστεως πρὸς τὸν Πρεσβυτὴν τῆς Γαλλίας¹⁶ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 1ην Ἰουνίου 1638. Συγκεκριμένως πληροφοροῦμεθα ὅτι ὁ Τιμόθεος ἐδιώχθη ὑπὸ τοῦ Κυρίλλου Λοσκάρεως καὶ καταφυγὼν εἰς Ἰταλίαν συνέταξεν ὁμολογίαν πίστεως, παραμείνας μετὰ ταῦτα ἐκεῖ ἐπι

13. Cardinal Bandini ἢ Bandino ἢ Bandinum Ottavio. Si laureò a Pisa in diritto. Recatosia Roma fu nominato da Gregorio XIII protonotario apostolico. Nel 1586 gli venne affidato de Sisto V il governo della città di Fermo e nel 1590 la presidenza di tutte le Marche. Il 29 Iuglio 1595 fu nominato da Clemente VIII arcivescovo di Fermo e il 5 giugno dell' anno sequente cardinale del titolo di S. Sabina. Nel 1606 rinunciò all' arcivescovato di Fermo; nel 1626 sotto Urbano VIII, divenne vescovo di Ostia e decano del S. Collegio. (Enciclopedia Cattolica, Città del Vaticano, 1949, vol. II, σελ. 783, Πρβλ. R. Quazza, L' elezione di Urbano VIII ἐν Arch. d. Soc. rom. di Stor. patr. 46 (1923) n. 6 e passim., G. M. Mazzuchelli, Gli scrittori d'Italia, Brescia 1753-1763, vol. I, σελ. 227, E. Legrand, Bibliographie Hellénique, vol. V, Paris 1903, σελ. 248, 249, 284, Π. Γρηγορίου, Σχέσεις Καθολικῶν καὶ Ὁρθοδόξων, Ἀθῆναι 1958, σελ. 168).

14. Cardinal Ludovicus Ludovisius, secundus ordine Praefectus Congregationis (1622-1637). Nominatus Cardinalis tempore Gregorii XV (Card. Alexandri Ludovici) cuius erat nepos (15-11-1621). Nat. Bononiae 27-X-1595. Anno 1619 nominatum iam inter Praelatos Romanos Nominatus Cardinalis habuit influxum beneficium in Gregorium XV, a quo liberaliter donatus fuit dignitatibus officiis et divitiis. Amans Litterarum et artium. Objit 12-1-1633. (Acta S. C. de Propaganda Fide, ecclesiam Catholicam Ucrainae et Bielarussiae spectantia, vol. I (1622-1667), Romae 1953 σελ. 6. — 1. Pastor, Storia dei Papi, vol. XIII, Roma 1931, σσ. 43-53).

15. Ζ. Τσιρπανλῆ, μν. ξ., σελ. 222-223.

16. Πρέσβυς τῆς Γαλλίας εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦτο ὁ Philippe Harlay, Comte de Cesy (Ἰαδαμ. I. Διαμαντοπούλου, Ὁ Πατριάρχης Κύριλλος ὁ Λούκαρις καὶ οἱ ἐν Κωνσταντινούπολει πρεσβυταὶ τῶν Καθολικῶν Δυνάμεων ἐν Κύριλλος Λούκαρις, τόμος ἐκδιεδόμενος ἐπὶ τῇ τριακοσιετηρίδι τοῦ θανάτου αὐτοῦ (1638-1938), ἐπιμελεῖα τῆς Ἐ-

μακρόν. Ἀποθανόντως τοῦ Κυρίλλου Λουκάρεως, ἐξέφρασε οὗτος τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν θρόνον του, ὅστις παρέμεινε κενὸς ἄχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τῆς Προπαγάνδας εἰσηγηθείσης πρὸς τὸν Πρεσβυτὴν εὐμενῶς περὶ τούτου, καὶ ὑποδειξάσης τὸν φιλοπαπικὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως Κυρίλλον Κονταρήν ὡς τὸ ἐνδεδειγμένον πρόσωπον τὸ ὁποῖον θὰ ἠδύνατο νὰ βοηθήσῃ ἀποτελεσματικῶς πρὸς τοῦτο. Ἐκ τῆς ὅλης ὑποθέσεως καταδεικνύεται ὅτι ὁ Τιμόθεος ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἔδραν του καὶ ἀνέλαβεν κανονικῶς τὰ καθήκοντά του. Περὶ τῆς ἐν Ἰταλίᾳ παραμονῆς τοῦ Τιμοθέου ἀντλοῦμεν πληροφορίας τὰς ὁποίας ἔγραψεν ὁ ἐκ Κύπρου Νεόφυτος Ροδινὸς κατὰ τὰ ἔτη 1636-1639¹⁷. Ἐξ ἄλλων δὲ πηγῶν πληροφοροῦμεθα ὅτι ὁ Τιμόθεος ζῆ ἐν Ἰταλίᾳ κατὰ τὸ ἔτος 1646 καὶ ἀρχὰς τοῦ 1647¹⁸.

Τὸ πρωτότυπον τῆς Ἰταλικῆς ἐπιστολῆς ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ G. Hofmann, «Griechische Patriarchen und Romische Papste. Untersuchungen und Texten, II, 1, Patriarch Kyrillos Lukaris and Romische Kirche, ἐν *Orientalia Christiana*, XV, I, 52, Maio 1929, Roma, σελ. 111-112, τοῦτο μετεφράσθη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν καὶ ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Κώστα Χατζηψάλτη, ἐν Ἐπετηρὶς 1972-73, σελ. 157-158. Πρβλ. Ζ. Τσιρπανλῆ, Ἀνέκδοτα ἔγγραφα ἐκ τῶν Ἀρχείων τοῦ Βατικανοῦ (1625-1667), Κέντρον Ἐπιστημονικῶν Ἐρευνῶν, Πηγαὶ καὶ Μελέται τῆς Κυπριακῆς Ἱστορίας, III, Λευκωσία 1973, σελ. 223. Ὡς τελικὸν λοιπὸν συμπέρασμα ἀναφορικῶς καὶ μετὰ τὰ ἄλλα σχετικὰ δημοσιεύματα δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ὁ Τιμόθεος, ὁ ὑπογράφας τὸ πιστοποιητικὸν τοῦ 1604 εἶναι ὁ Τιμόθεος Λογαράς, τοῦ ὁποίου σήμερον δημοσιεύομεν τὰ ἔγγραφα.

Τὸ σήμερον δημοσιεύομεν ἔγγραφον ἀνεύρομεν εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Βατικανοῦ καὶ ἀνήκει εἰς τὴν συλλογὴν Barb Lat. ὑπ' ἀριθ. 1013, καταλαμβάνει δὲ τὸ φφ. 79-81R. Λατινικὴ μετάφρασις τοῦ κειμένου ὑπάρχει εἰς τὰ φφ. 78-81R. Τὸ περιεχόμενον δὲ ἀναφέρεται εἰς τὸ τελετουργικὸν τῆς χειροτονίας¹⁹.

ταιρείας Κρητικῶν Σπουδῶν καὶ τοῦ Συλλόγου Μεσαιωνικῶν Γραμμάτων, Ἀθῆναι 1939, σελ. 93-115, G. Tongas, *Les relations de la France avec l'empire ottoman durant la première moitié du XVIIe siècle: l'ambassade à Constantinople de Philippe de Harlay, Comte de Cesy (1619-1640)*, Toulouse 1942).

17. Cirillo Karalevskij, «La missione greco-cattolica della Cimarra nell' Epiro nei secoli XVI-XVII ἐν Bessarione, serie III vol. IX, no 120, aprile-giugno 1912, σελ. 193, σημ. 3. Πρβλ. αὐτόθι, anno XVII, no 123, gennaio-marzo 1913, σελ. 173-174. Ζαχαρ. Ν. Τσιρπανλῆ, μν. ξ., σελ. 223.

18. Ζαχαρ. Ν. Τσιρπανλῆ, ἔνθ' ἄ.

19. Χειρόγραφος κατάλογος ἀποκείμενος ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Βατικανοῦ: Dichiarazione indirizzata alla S. Congregazione del Sant' Ufficio, riguardante l'ordi-

Γνωρίζομεν ὄντως ὅτι ὁ Θεολόγος C a t u m s y r i t u s²⁰, ἔχων ὑπ' ὄψιν τὸ ἐν λόγῳ κείμενον τοῦ Τιμοθέου, ἀνεκοίνωσεν στοιχεῖα τινὰ περὶ τοῦ τελετουργικοῦ τῆς εἰς πρεσβύτερον χειροτονίας κατὰ τὸ Ὁρθόδοξον τυπικόν. Δὲν μᾶς ξενίζει τὸ γεγονός ὅτι Ρωμαιοκαθολικοὶ ζητοῦν νὰ πληροφορηθοῦν τὸν τρόπον τελέσεως τῶν διαφόρων ἀκολουθιῶν, διότι ἔχομεν προγενεστέραν μαρτυρίαν καὶ ἄλλων Κυπρίων Ἐπισκόπων καὶ εἰδικώτερον τοῦ Ἀμαθοῦντος καὶ Λευκάρων Γ ε ρ μ α ν ο Ὡ²¹.

Περὶ τοῦ Νεκταρίου Πάφου²² γνωρίζομεν ὅτι ἦτο ἀδελφὸς τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Γενεσίου τῆς Θεοτόκου, τῆς ἐπικαλουμένης τῆς Βρύσεως τῆς νήσου Σίφνου²³, ἐγένετο δὲ ἡγούμενος τὸ 1658, διαδεχθεὶς τὸν ἡγούμενον Ἴω-

---

nazione sacerdotale secondo il rito bizantino. Testo greco originale e versione latina. Euthymius, archimandrita di Constantinopoli visitatore generale per il Patriarcha Timotheus II, Attestazione indirizzata ai cardinali componenti la S. Congregazione del Sant' Ufficio e riguardante una dichiarazione dell' archivescovo di Cirene, Timotheo, sulla ordinazione sacerdotale secondo il rito bizantino, dichiarazione tradotta dell' originale greco da Euthimio.

20. Ex testimonio T i m o t h e i C i r e n e s C y p r i M e t r o p o l i t a i, ἐν J. C o a r, Euchologion sive Rituale Graecorum, editio secunda, Venetiis 1730, σελ. 248. M. L e q u i e n, ἐνθ' ἀν. Πρβλ. Κ. Χ α τ ζ η ψ ἄ λ τ η, ἐν Ἐπετηρίς 1972-73, σελ. 159-160.

21. Κ. Χ α τ ζ η ψ ἄ λ τ η, ὁ Κύπριος Ἐπίσκοπος Ἀμαθοῦντος ἢ Λευκάρων Γ ε ρ μ α ν Ὡς (1572-1595; μ.Χ) ἐν Κυπριακαὶ Σπουδαί, 29 (1960), σσ. 63-69. — V i t t o r i o P e r i, Inizi e finalità ecumenica del Collegio Greco in Roma, ἐν «Aevum», XLIV (1970), σσ. 62.

22. Δ ε λ ι κ ἄ ν η Κ α λ λ ι ν ἰ κ ο υ, Τὰ ἐν τοῖς κώδιξι τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἀρχιεποφυλακίου σωζόμενα ἐπίσημα ἐκκλησιαστικὰ ἔγγραφα τὰ ἀφορῶντα εἰς τὰς σχέσεις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου πρὸς τὰς Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων καὶ Κύπρου (1754-1863) περισυλλεγένητα καὶ συναρμολογηθέντα κελεύσει τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκ. Πατριάρχου Ἰωακείμ τοῦ Γ', τόμ. Β', ἐν Κωνσταντινουπόλει 1904, σελ. 662. — Σ υ μ ε ω ν ἰ δ η Σ., Οἱ ἐπὶ τρεῖς αἰῶνας διατελέσαντες ἡγούμενοι τῆς κατὰ Σίφνον Ἱ. Μονῆς τῆς Θεοτόκου, «Βρύσεως» ἐπιλεγομένης (1646-1959), ἐν ἐφημ. «Σίφνος», ἔτ. 1959, ἀρ. φύλ. 308-9, σελ. 5. — Χ ρ υ σ ο σ τ. Π α π ἄ δ ο π ο ὕ λ ο υ, Ἡ Ἐκκλησία Κύπρου ἐπὶ Τουρκοκρατίας (1571-1878), Ἀθήνησι 1929, σελ. 61. — Τ ο Ὡ α ὕ τ ο Ὡ, «ἐσωτερικὴ κατάσταση τῆς Ἐκκλησίας Κύπρου ἐν τέλει τοῦ ΙΣΤ' καὶ κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα», ἐν Θεολογία, τόμ. ΣΤ', Ἀθήνησι 1928, σελ. 125. — Ἀρχιμ. Φ ι λ. Β ι τ ἄ λ η, Νεκτάριος, ὁ Ἐπίσκοπος Τριμυθοῦντος καὶ Πρόεδρος Πάφου, ἐν «Ἀπόστολος Βαρνάβας», 1966, σελ. 214-219.—Τ ο Ὡ α ὕ τ ο Ὡ, ἄρθρον ἐν «Ἠθικὴ καὶ Θρησκευτικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια», 12ος τόμ., Ἀθήνησι 1968, σελ. 824. — Κ. Χ α τ ζ η ψ ἄ λ τ η, Κύπριοι λόγιοι καὶ ἐπίσκοποι ἐπὶ Τουρκοκρατίας, ἐν Κυπριακαὶ Σπουδαί, 1960, σελ. 66. — Ἱ. Π. Τ σ ι κ ν ο π ο ὕ λ ο υ, Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας Πάφου, Λευκωσία 1971, σελ. 88. — Μ. Φ ὶ σ κ ο λ ο υ, Συμπληρώσεις εἰς τοὺς Ὁρθόδοξους Ἐπισκοπικούς Καταλόγους τῶν Κυκλάδων, ἐν ἐφημ. Καθολικὴ, ἀρ. φύλ. 1862, σελ. 4. — Σ υ μ ε ω ν ἰ δ ο υ Σ., Ἡ Κυρία Βρῖσιανή, Ἀθήνησι 1966, σελ. 61-63.

23. Περὶ τῆς Ἱ. Μονῆς Βρύσεως Σίφνου, Ἀρχιμ. Φ. Β ι τ ἄ λ η, Ἀνέκδοτον σιγίλιον τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γρηγορίου τοῦ Ε', περὶ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς

ν ἄ ν Ἀ π ο σ τ ὀ λ η ν²⁴. Ἡ πρώτη ἡγουμενία τοῦ Νεκταρίου διήρκησε μόνον δύο ἔτη καὶ ἡ δευτέρα δέκα πέντε 1662-1676²⁵. Ἀρχὰς τοῦ 1676 παραιτεῖται ἐκ τῆς ἡγουμενίας, ἐγκαταλείπει τὴν Σίφνον καὶ μεταβαίνει εἰς τὴν Παλαιστίνην, ὅπου καὶ κατατάσσεται εἰς τὴν Ἀγιοταφικὴν Ἀδελφότητα²⁶. Ἀργότερον τὸν συναντῶμεν εἰς Κύπρον, ὅπου πιθανώτατα ἦτο ἡγούμενος τῆς Μονῆς τοῦ Ἀγίου Χρυσοστόμου²⁷. Περὶ τὸ τέλος τοῦ 1676 συνῆλθεν ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ Φανερωμένης Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας Κύπρου δι' ἀνάδειξιν νέου Μητροπολίτου Πάφου, μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ Πάφου Λεοντίου²⁸. Ἡ Σύνοδος ἀπετελεῖτο ἐκ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Ἰλαρίωνος Κιγιάλα²⁹, ὡς Προέδρου, τοῦ πρῶην Ἀρχιεπισκόπου Νικηφόρου, τοῦ Κυρηναίας Λεοντίου καὶ τοῦ Ἀμαθοῦντος Βαρνάβα. Οὗτοι πάντες ἔκρινον ὡς κατάλληλον μητροπολίτην διὰ τὸν θρόνον τῆς Πάφου τὸν Νεκτᾶριον. Οὗτος ὅμως σκεπτόμενος τὸ βάρος τῆς Ἀρχιερωσύνης, ῥέπων εἰς τὴν μόνωσιν καὶ τὴν ἄσκησιν καὶ φοβούμενος τὰ χρέη τῆς εἰς αὐτὸν λαχούσης ἐπαρχίας, δὲν ἀπεδέχθη τὴν ἐκλογὴν. Τέλος ὅμως ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἰλαρίων, ἔνεκα τῆς ἀξιολόγου μορφώσεως τοῦ Νεκταρίου, προέτεινε τὴν ἐξῆς λύσιν: Νὰ χειροτονήσουν τοῦτον τὸν Μάϊον τοῦ 1677 ὡς Ἐπίσκοπον Τριμυθοῦντος, προσωρινῶς δὲ Πρόεδρον τῆς Μητροπόλεως Πάφου³⁰. Εἰς τὸ πρακτικὸν τῆς ἐκ-

Βρύσεως Σίφνου, ἐν Κυκλαδικά, Α' (1956), σελ. 229-235. — Τοῦ ἀύτοῦ, ἄρθρον ἐν «Θρησκευτικῇ καὶ Ἡθικῇ Ἑγκυκλοπαίδεια», τόμος 3ος, Ἀθῆναι 1963, σελ. 1053-54.

24. Συμεωνίδης Σ., ἐνθ' ἄνωτ. — Κωνσταντίνου Μέρτζιου, Μία διαθήκη ἐκ Σίφνου τοῦ 1662, ἐν «Ἐπετηρὶς τοῦ Ἀρχείου τῆς Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Δικαίου», ἐν Ἀθήναις 1958, τεῦχος Β', σελ. 103 ἐπ.

25. Συμεωνίδης Σ., ἐνθ' ἄνωτ. — Φ. Βιτάλη, ἐν «Ἀπόστολος Βαρνάβας», 1966, σελ. 215.

26. Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, Ἡ Ἐκκλησία Κύπρου ἐπὶ Τουρκοκρατίας (1571-1878), Ἀθῆναι 1928, σελ. 61. — Φ. Βιτάλη, ἐνθ' ἄνωτ.

27. Χρ. Παπαδοπούλου, ἐνθ' ἄνωτ. — Φ. Βιτάλη, ἐνθ' ἄνωτ.

28. Χρ. Παπαδοπούλου, ἐν «Θεολογία», 1928, σελ. 125., — Φ. Βιτάλη, ἐνθ' ἄνωτ.

29. Περὶ τῆς ζωῆς καὶ δράσεως τοῦ ἀξιολογωτέρου καὶ διαπρεπεστέρου κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Ἰλαρίωνος Κιγιάλα ἀναφερόμεθα ἐν ἐκτάσει ἐν τῇ ἐπὶ διδασκαλίᾳ διατριβῇ ἡμῶν εἰς τὸ ἐναυθα Πανεπιστήμιον, τὴν ὁποίαν καὶ ὑποβάλλομεν συντόμως. Ἡ πληρεστέρα περὶ τούτου βιβλιογραφία δημοσιεύεται ὑπὸ τοῦ Δρος Ἀνδρέου Μιτσίδου, Die zypriotischen Scholarchen (Rektoren) und Lehrer der Hochschule der griechischen Nation in Konstantinopel, Köln 1974, σελ. 152-156.

30. Δελικάνη, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 662. — Φ. Βιτάλη, ἐνθ' ἄνωτ., Παπαδοπούλου - Κεραμέως, Ἱεροσολυμιτικὴ Βιβλιοθήκη, τόμ. Δ', Πιτρούπολις 1899, σελ. 369, ἀριθ. χειρ. 411, «Πρᾶξις τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου, δοθεῖσα τῷ χειροτονηθέντι μητροπολίτῃ Πάφου Νεκταρίου...».

λογῆς ἀναφέρεται ὅτι ὁ Κι γ α λ α ς παρεχώρησεν εἰς αὐτὸν εἰδικά τινα προνόμια, ἥτοι τὸν κατέστησε πρωτόθρονον μητροπολίτην τῆς νήσου, μὲ τὸ δικαίωμα νὰ φέρῃ σάκκον ἀντὶ φελωνίου, δύο ἐγκόλπια καὶ μίτραν, τὰ ὅποια ἄχρι τοῦ νῦν ἐδικαιοῦντο νὰ φέρουν οἱ Πατριάρχαι καὶ οἱ Ἀρχιεπίσκοποι τῶν Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν Κύπρου καὶ Βουλγαρίας³¹. Μετὰ παρέλευσιν ὁμοῦ ἐνὸς ἔτους ὑποβάλλει τὴν παραίτησίν του, ἀναχωρεῖ ἐκ τῆς νήσου καὶ ἐγκαθίσταται εἰς τὴν μονὴν τῆς Σίφνου, ὅπου ὅπως καταφαίνεται ἐκ τοῦ σήμερον δημοσιευομένου ἐγγράφου ἐξῆ ἀκόμη τὸ 1686.

Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Νεκταρίου εἶναι ἰδιόχειρος καὶ εὑρίσκεται εἰς τὸ Ἀρχεῖον τῆς Προπαγάνδας ἐν Ρώμῃ· ἀνήκει δὲ εἰς τὴν (σειρὰν S. R. Archipelago, vol. 5, φφ. 141³². Φέρει ἡμερομηνίαν 29 Ὀκτωβρίου τοῦ 1686 καὶ ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Πάπαν Ἰννοκέντιον τὸν ΙΑ', τὸν ὅποιον καλεῖ «κοινὸν πχτέρα». Διὰ ταύτης δὲ παρακαλεῖ τὸν Πάπαν, ὅπως παρέμβῃ καὶ μεσιτεύσῃ πρὸς τὸν ἀγαλινώτατον σενάτον ἢ πρὸς τὸν ὑψηλότετον καπετὰν γενεράλε», ἵνα χάριση τὰ 150 γρόσια, τὰ ὅποια ἔπρεπε νὰ πληρώνη ὡς φόρον ἢ Μονῆ. Περὶ τῶν λοιπῶν, τῶν ὑπογραφάντων τὸ ἔγγραφο, γνωρίζομεν ὅτι ὁ Νικηφόρος Δροσεύς ἦτο ἡγούμενος τῆς ἰδίας Μονῆς κατὰ τὰ ἔτη 1696-1698³³. Ἀλλὰ σήμερον πληροφορούμεθα ὅτι διετέλεσε καὶ πρὶν τῶν ὡς ἄνω χρονολογιῶν ἡγούμενος. Οἱ Ἱερομόναχοι Ἰγνάτιος καὶ Γαβριήλ ὑπογράφουν τὸ 1698 πρᾶξιν διορισμοῦ ἐπιτρόπων τῆς Μονῆς³⁴. Ὁ δευτέρος δύναται νὰ ταυτισθῇ μὲ τὸν Γαβριήλ, τὸν διατελέσαντα ἡγούμενον τῆς Μονῆς πρὸ τοῦ 1698, καθ' ὅτι εἰς τὴν μνημονευθεῖσαν πρᾶξιν ὑπογράφει ὡς «ὁ πρῶην ἡγούμενος Γαβριήλ».

Διὰ τὸν Γερμανὸν Ἀμαθοῦντος καὶ Λευκάρων³⁵ γνωρίζομεν ὅτι

31. Φιλαρέτου Βιτάλη, Ζωὴ καὶ ἔργον τῶν ἐξ Ἠπειροῦ ὁρμωμένων Οἰκουμενικῶν Πατριαρχῶν, ἐν περιοδ. «Ἐκκλησία», ἔτ. ΜΓ' (1966), σελ. 46. — Ράλλη καὶ Ποτλή, Σύνταγμα τῶν Θείων καὶ Ἱερῶν Κανόνων, τόμ. Δ', σελ. 545, τόμ. Ε', σελ. 337, 430. — Στεφανίδου Βασιλείου, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία ἀπ' ἀρχῆς μέχρι σήμερον, Ἀθήναι 1948, σελ. 404, 702. — Φ. Βιτάλη, ἐν «Ἀπόστολος Βαρνάβας», ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 219.

32. Εἰς τὸ φ. 140 ὑπάρχει καὶ ἡ λατινικὴ μετάφρασις τῆς ἐπιστολῆς.

33. Συμμεωνίδου Σ., μν. ξ., σελ. 63-64.

34. Συμμεωνίδου Σ., μν. ξ., σελ. 63.

35. Καλλινίκου Δελικάνη, Τὰ ἐν τοῖς κώδιξι..., σελ. 337. — I. Χάκεττ, Ἱστορία τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας Κύπρου, κατὰ μετάφρασιν καὶ συμπλήρωσιν Χαρ. Ἰ. Παπαϊωάννου, τόμ. Α', Ἀθήναι 1923, σ. 259 σημ. 15. — Χρυσόστομος Παπαδόπουλος, ἡ Ἐκκλησία Κύπρου ἐπὶ Τουρκοκρατίας (1571-1878), Ἀθήναι 1929, σελ. 10. — I. Lami, Deliciae eruditorum seu ἀνεκδότων opusculorum colletanea, Florentiae 1740, σελ. 38-39. — Μ. Γεδεών, Λογίων ἀνδρῶν τέρφεις, ἐν «Ἐκκλησιαστικῇ Ἀλήθειᾳ», ΔΕ (1915), σελ. 159-60. — Krajačar John, The Greek College under the Jesuits for the first time (1591-1604), ἐν Orientalia Christiana Periodica, XXXI (1965), σελ. 100-101. — Τοῦ αὐτοῦ, Cardinal Giulio Antonio Santoro and the

πρὶν γίνει Ἐπίσκοπος ἐχρημάτισεν ἡγούμενος τῆς ἐν Κύπρῳ Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Χρυσοστόμου³⁶. Ἀκολούθως συλληφθεὶς αἰχμάλωτος μετεφέρθη εἰς Κωνσταντινούπολιν κατὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κύπρου ὑπὸ τῶν Τούρκων τὸ 1571 καὶ ἀπελευθερωθεὶς ἐξελέγη Ἐπίσκοπος τὸ 1572, ὅπου, ὡς γνωστὸν, διὰ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Τιμοθέου ἡ Ἐκκλησία τῆς Κύπρου ἐπανῆλθεν εἰς τὴν κανονικὴν αὐτῆς κατάστασιν καὶ διαδοχὴν³⁷. Γνωστὸν ἐπίσης τυγχάνει ὅτι ὁ Τιμόθεος, ὁ πρῶτος ἐπὶ Τουρκοκρατίας Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου, ὑπέγραψεν μετὰ τοὺς Πατριάρχας Κωνσταντινουπόλεως, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων σχετικὸν σιγίλλιον πρὸς τὴν Μονὴν Σινᾶ τὸ 1575. Τὸ ἐν λόγῳ σιγίλλιον σὺν τοῖς ἄλλοις ὑπογράφει καὶ «ὁ ταπεινὸς ἐπίσκοπος Ἀμαθοῦντος Γερμανός»³⁸. Ἐξ ἄλλου δι' ἐπιστολῆς τοῦ μοναχοῦ Μαξιμίμου Μουργουνίου, τοῦ μετέπειτα γενομένου Ἐπισκόπου Κυθήρων, τῆς 10ης Ἰανουαρίου 1580, τὴν ὁποίαν ἀπέστειλε πρὸς τὸν Μητροπολίτην Φιλadelphείας Γαβριήλ Σεβήρον, ὁμιλεῖ περὶ Κυπρίου Ἐπισκόπου Γερμανοῦ, τὸν ὁποῖον γνωρίζει καλῶς καὶ περὶ τοῦ ὁποῖου ἐπαινετικώτατα ἐκφράζεται³⁹. Ὁ Χρυσόστομος Παπαδόπουλος λέγει ὅτι ὁ Γερμανός μετέβαινεν εἰς τὴν Δύσιν δι' αἰτησὶν βοήθειας ὑπὲρ τῆς καταστραφείσης Κύπρου⁴¹. Ὄντως ὁ Γερμανός μετέβη εἰς Ρώμην, ὅπου συνεδέθη στενῶς μετὰ τοῦ Καρδινάλιου Σιρλέττο⁴⁴. Ἀπὸ ἐγγράφα, τὰ ὁποῖα ἐδημοσιεύθησαν πληροφοροῦμεθα ὅτι ὁ Σιρλέττο ἐζήτηε ἀπὸ τὸν Γερμανὸν πληροφορο-

Christian East, Santoro's Audiences and Consistorial Acts, *Orientalia Christiana Analecta*, Roma 1966, σελ. 43, 45, 53, 58, 64, 69, 75, 83, 84, 126, 127, 134, 137, 158. — Κ. Χατζηψάλτη, Ὁ Κύπριος Ἐπίσκοπος Ἀμαθοῦντος ἢ Λευκάρων Γερμανός (1572-1592; μ.Χ.), ἐν *Κυπριακαὶ Σπουδαί, ΚΘ'* (1965) σελ. 63-69. — Vittorio Peri, Inizi e finalità ecumeniche del Collegio Greco in Roma, ἐν «*Aevum*», XLIV (1970), σελ. 17-22, 57-62, C. Kyrris, *Cypriot Scholars...* σελ. 226, 268, Marco Foscolos, Un documento Cattolico del secolo XVIII sulla communicatio in sacris e sulla giurisdizione dei Vescovi Ortodossi, ἐν *Euntes Docete*, XXIV (1971), Pontificia Università Urbaniana, σελ. 116.

36. Χαρ. Ι. Παπαϊωάννου, ἐν *Χάικεττ*, ἔνθ' ἄνωτ. — Κ. Χατζηψάλτη, μν. ξ., σελ. 64-68.

37. Παπαϊωάννου, ἔνθ' ἄνωτ. — Κ. Χατζηψάλτη, ἔνθ' ἄνωτ.

38. Κ. Δελικάνη, ἔνθ' ἄνωτ. — Χ. Παπαδοπούλου, ἔνθ' ἄνωτ. — Κ. Χατζηψάλτη, ἔνθ' ἄνωτ.

39. I. Lamii, ἔνθ' ἄνωτ. — Μ. Γεδεών, ἔνθ' ἄνωτ. — Κ. Χατζηψάλτη, ἔνθ' ἄνωτ.

40. Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, μν. ξ., σελ. 11. — Κ. Χατζηψάλτη, μν. ξ., σελ. 66.

41. Περὶ τοῦ Καρδινάλιου Σιρλέττο, βλπ. Jean Mercier, ἐν *Dictionnaire de Théologie Catholique*, tome XIV, coll. 2174-75, R. de Maio — G. Dengler, *Lexikon für Theologie und Kirche*, IX, Col. 794-95. — Κ. Χατζηψάλτη, μν. ξ., σελ. 64.

ρίας διὰ λειτουργικά θέματα⁴². Πάντως ἀπὸ τοῦ 1581 ἤτο ἤδη εἰς Ρώμην μετὰ τοῦ ἱεροδιακόνου του Χριστοδούλου, ὅπου καὶ οἱ δύο ὑπηρετοῦσαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Κολλεγίου τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου⁴³. Τὸ 1583 τοῦ ἐγένετο πρότασις, ὅπως μεταβῆ εἰς Ὀστρόγκ τῆς Ρουθηνίας ὡς διδάσκαλος διὰ τὴν ἐκεῖ ἰδρυθεῖσαν Ἀκαδημίαν, ἀλλ' ὁ Γερμανὸς ἠρνήθη⁴⁴. Ἀκόμη γνωρίζομεν ὅτι συνέταξεν ὁμολογίαν πίστεως πρὸς τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐλάμβανε χρηματικὴν βοήθειαν καὶ ἀκολούθως μικρὰν σύνταξιν ἐκ τοῦ δουκὸς τῆς Σαβοΐας⁴⁵. Τὸ 1595 ἐξελέγη Prelatus ordinis διὰ τὰς χειροτονίας τῶν Ἑλλήνων τοῦ Βυζαντινοῦ ρυθμοῦ εἰς τὸ Κολλέγιον τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου. Πάντως ἔζη ἀκόμη τὸ 1600, ὅταν ἐτέλει τὰς χειροτονίας Ἀλβανῶν τῆς διοικήσεως Agrigentina⁴⁶. Ἐξ ἐνὸς ἀξιολόγου ἐγγράφου πληροφοροῦμεθα ὅτι τὸ ἐπίθετον τοῦ Γερμανοῦ εἶναι Κουσκωνάρι καὶ ὅτι μετὰ ἀπὸ πολλὴν σκέψιν συγκατετέθη ἐκουσίως διὰ τὴν ἔνωσιν μετὰ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας⁴⁷. Διὰ τὴν σπουδαιότητα τοῦ θέματος παραθέτομεν κατωτέρω τὸ ἐν λόγῳ κείμενον, ὡς παράρτημα.

Τὰ σήμερον τὸ πρῶτον δημοσιευόμενα ἐγγραφα τοῦ Γερμανοῦ, τὰ ἀποκείμενα εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Βατικανοῦ, ἀνήκουν εἰς τὴν σειρὰν Vat. gr. 1902, τὸ μὲν πρῶτον εὐρίσκεται εἰς τὸ φ. 353, τὸ δὲ δευτέρον εἰς τὸ φ. 396. Εἰς μὲν τὸ πρῶτον ὁ Γερμανὸς δίδει ὁμολογίαν πίστεως πρὸς τὸν Πάπαν Γρηγόριον τὸν Π' καὶ ὑποτάσσεται εἰς τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν, εἰς δὲ τὸ δευτέρον ἀπευθύνεται πρὸς τινὰ Καρδινάλιον, ὑποθέτομεν τὸν Antonio Santoro⁴⁸, ζητῶν ὅπως μεσιτεύσῃ εἰς τὸν Πάπαν πρὸς παροχὴν βοήθειας πρὸς αὐτὸν καὶ τὸν διάκονόν του Χριστόδουλον, εὐρισκομένους ἐν ἀνάγκῃ. Ἀμφότερα τὰ ἐγγραφα εἶναι ἀχρονολόγητα.

42. Βλπ. σημ. 13.

43. Vittorio Peri, μν. ξ., σελ. 17 καὶ J. Krajcar, Cardinal Antonio... σελ. 69, Eleuterio F. Fontino, S. Atanasio, La Liturgia Greca a Roma 1970, σελ. 14. Francesco Godino, Gli Albanesi e la difesa del Rito Greco in Calabria, Cosenza 1971, ἰδιαιτέρως τὸ κεφάλαιον La chiesa di S. Attanasio ed il Versovo Greco, σελ. 65-67.

44. Vittorio Peri, ἐνθ' ἄν. — J. Krajcar, μν. ξ., σελ. 69.

45. J. Krajcar, μν. ξ., σελ. 127.

46. J. Krajcar, μν. ξ., σελ. 158.

47. V. Peri, μν. ξ., σελ. 58-59.

48. Βλπ. Αὐτοβιογραφίαν τοῦ Santoro, ὑπὸ G. Cugnioni, ἐν Archivio della R. Società Romana di Storia Patria, vol. XII (1889), σελ. 327-372 καὶ vol. XIII (1890), σελ. 151-205.

ΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

Barb Lat 1013

Ordinatio ad Sacerdotium ¹

Ἐγὼ Τιμόθεος (μητρο)πόλιτης Κερνίας, τῆς Κύπρου, ἐνώπιον τοῦ ² πάνοσιωτατου ἐν ἱερομονάχοις, κυροῦ εὐθυμίου τοῦ μεγάλου ³ ἀρχιμανδρίτου, τοῦ ποτὲ μακαρίτου κυριοῦ, Τιμόθεου, πατριάρχου ⁴ Κωνσταντινου πόλεον, ποιῶ πίστιν βεβαίαν καὶ ἀσφαλῆ. Τοῖς ἐκ⁵λαμπροτάτοις καὶ αἰδεσιμωτάτοις καρδιναλέους, κ(υρίω) κ(υρίω) ⁶ Καρδινάλι πανδίνω, καὶ δε κἀνῶ τοῦ ἀγίου ὀφφικίου; καὶ κ(υρίω) ⁷ Καρδινάλι σκάλιας καὶ κ(υρίω) Καρδινάλι, λαουδίβιω ζακχία ⁸ τοῦ ἀγίου σίξτου καὶ τῶ σεβασμιωτάτῳ σεκρεταρίῳ Ἰνγολι ⁹ τῆς ἀγί(α)ς γεργατζιόνης. ἐξῶ τηθεῖς παρὰ τοῦ κυροῦ ἰωάννου ¹⁰ βαπτιστὰ τοῦ καπασαρίκου, τοῦ ἰταλογρέκου. Ὅτι ἐν τη ἀνα¹¹τολικῇ ἐκκλησίᾳ, εἰ ἀρχιερεῖς ἐθὺς ἔχουσι τοῦ χειροτωνεῖν τοὺς ¹² ἱερεῖς, μοναχοὺς τε καὶ λαϊκοὺς. λέγων ὁ ἀρχιερεὺς, ἡ θεία χάρις ¹³ ἡ πάντοτε, καὶ τὰ λοιπὰ καθάπερ ἐν τῷ ευχολογίῳ κεῖνται. δεῦτερον ¹⁴ χειροτονεῖν μόνον τοὺς ἱερομονάχους κατ' ἔθος, τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ¹⁵ καὶ δίδει αὐτοῖς τὴν ἐξουσίαν τοῦ δεσμεῖν τε καὶ λύειν; μετα μεγίστης ¹⁶ παριοίας, καθεζόμενος, ἐν τῷ ἀρχιερατικῷ θρόνῳ φωρῶν ¹⁷ το μανδίον, ἔχων ἐπὶ ὦμος καὶ τὸ ὠμοφόριον καὶ κρατοῦντε; τὸν μέλον¹⁸τα χειροτονεῖσθαι δύο ἱερεῖς, ἵνα λάβει τὴν δευτέραν ἱερατικὴν ¹⁹ ἐξουσίαν καὶ φέρουσιν αὐτὸν τὸ ἀρχιερεῖ προσκυνοῦντες, τὸ πρῶ²⁰τον καὶ λέγει εἰς ἐκ τῶν δύο ἱερέων. κέλευσον

φ. 79ν καὶ μετὸ λίγον ἐν τῷ δευτέρῳ προσκυνήματι, εὐλόγησον δέσποτα ²¹ καὶ ἐν τῷ τρίτῳ προσκυνήματι λέγει, εἰς πολὰ ἔτι δέσποτα ²² καὶ κλῆνας τὴν κεφαλὴν ἔμπροσθεν τοῦ ἀρχιερέως καὶ τὸ γονυτὸ δε²³ξιδόν καὶ ὁ ἀρχιδιάκονας, μετὰ ἰουχίαν λαβῶν τὸ ἄκρον τοῦ ²⁴ ὀμοφωρίου, τίθησιν ἐν τῇ τοῦ μέλοντος χειροτονεῖσθαι κεφαλῇ. ²⁵ Ἐν καὶ ὁ ἀρχιερεὺς τίθει τὴν χεῖραν αὐτοῦ τὴν δεξιάν, ἐπὶ τὴν ²⁶ κεφαλὴν τοῦ μέλοντος λαβεῖν τὴν ἐξουσίαν, λέγων ἢ ἡ μετριό²⁷της ἡμῶν ἀπὸ τῆς θείας χάριτος καὶ δωρεᾶς, καὶ ἐνεργίας τοῦ πανα²⁸γίου καὶ ζωαρχικοῦ π(νεύματος) τῆς δοθήσης ἡμῖν ὑπὸ τοῦ κ(υρίου) τοῖς ἀγίοις ²⁹ αὐτοῦ μαθηταῖς καὶ ἀποστόλοις, ἀλληλοδιάδόχως κε εἰς ἡμᾶς ³⁰ ταύτης διαβάσης τῆς χάριτος, τοῦ Παναγίου καὶ ζωαρχικοῦ π(νεύματος) ³¹ ἀνατίθησι τῷ ὀσιο-

τάτω ἐν ἱερομονάχοις κυρίω, ἀμβρωσίω ³² τῷ τοῖς πνευματικοῖς πα-
 τρώτητος λειτούργημα. δίδωμεν ³³ αὐτῷ ἄδειαν καὶ ἐξουσίαν, τοῦ δε-
 αμεῖν τε καὶ λύειν πάντα ἂν ³⁴ ἕσα ἐξομολογήσονται, αὐτῷ οἱ ἄνθρω-
 ποι, μετὰ συντε³⁵τριμμένης κὲ καθαράς καρδείας. Ἔστωσαν συγκεχωρή-
 μένα, καὶ ³⁶ λελυμένα, τῇ παντοδυνάμῳ ἐξουσία τοῦ θεοῦ καὶ ζωάρχι-
 κοῦ πνεύματος ³⁷ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ
 π(ατρὸς) καὶ ³⁸ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου π(νεύματος) νῦν καὶ ἀεὶ καὶ
 εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν ³⁹ αἰῶνων ἀμήν. Κύριε ἐλεησον. Κύριε ἐλεησον.
 δέσποτα ἅγιε ⁴⁰.

φ. 81 Εὐλόγησον καὶ ὁ ἀρχιερεὺς, λέγει Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς ⁴¹ θ(εὸς)
 ἡμῶν ταῖς πρεσβείαις, τῆς παναχράντου αὐτοῦ ⁴² μητρόε, καὶ πάντων τῶν
 ἁγίων ἐλεήσαι καὶ σώσαι ⁴³ ἡμᾶς ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος θεός: — ⁴⁴
 τῷ αὐτῷ τρόπῳ δίδει ὁ ἀρχιερεὺς καὶ τὰ ὄφφικία ⁴⁵ καὶ εἰ μὲν ἐστὶν
 ἱερεὺς λαμβάνουσι αὐτὸν δύο ἱερεῖς ⁴⁶ καὶ προσφέρουσι αὐτῷ τῷ
 ἀρχιερεῖ λέγοντες τὸ κε ⁴⁷ λεῦσον δέσποτα. εὐλόγησον δέσποτα. εἰς
 πολλὰ ⁴⁸ ἔτι δέσποτα εἰ δε ἐστὶν κοσμικὸς λαμβάνουσι ⁴⁹ αὐτὸν
 δύο κληρικοὶ καὶ ποιοῦσι κατὰ τὴν προει ⁵⁰ρημένην τάξιν. Προσφέ-
 ρουσι αὐτὸν δηλαδὴ καὶ ⁵¹ κλίνας τὸ γόνυ τίθεισιν τῷ ομοφωρίον ἐπὶ
 τὴν κεφαλὴν ⁵² καὶ τὴν δεξιὰν χεῖραν ὁ ἀρχιερεὺς, λέγων, ἡ μετριότης ⁵³
 ἡμῶν ἀπὸ τῆς χάριτος καὶ δωρεᾶς τοῦ παναγίου καὶ ζω⁵⁴ἀρχικοῦ π(νεύ-
 ματος) τῆς δοθήσεις ἡμῖν ἀνατίθῃσιν, τῷ ⁵⁵ εὐσεβεστάτῳ ἐν ἱερέυσι
 κυρίω ἀμβροσίῳ, τὸ τοῦ χαρτω⁵⁶φύλακος, ὄφφικιον, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ
 Π(ατρὸς) καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ ⁵⁷ τοῦ ἁγίου π(νεύματος) νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς
 τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. ἀμήν. ⁵⁸

φ. 81ν Καὶ εἰ μὲν ἐστὶν ἱερομόναχος καὶ π(νευματικὸς) λέγει ἡ με-
 τριότης ⁵⁹ ἡμῶν ἀνατίθῃσιν τῷ ὀσιωτάτῳ ἐν ἱερομονάχοις καὶ π(νευματι-
 κοῖς) ⁶⁰ πατράσι κυρίω ἀμβροσίῳ εἰς τὸ του πρωτοσυγγέλου ⁶¹ ὄφφικιον:
 — εἰ δὲ κοσμικὸς μόνον λέγει ἡ μετριότης ⁶² ἡμῶν ἀνατίθῃσιν τῷ τιμειωτάτῳ
 καὶ λογιωτάτῳ ἐν ἀρ⁶³χουσὶ κυρίω, ἀμβρόσιῳ, εἰς τὸ τοῦ προτονοταρίου
 ὄφφι⁶⁴κιον. Καὶ τα λοιπᾶ. ταύτῃ ἡ τάξις γινεται. ἀπὸ τοῦ πη⁶⁵λωροῦ μέχρι
 τοῦ οἰκονόμου. Ὁ λαβῶν ταύτην ⁶⁶ τὴν δευτέραν τάξιν. ἐξενὸς ἀρχιε-
 ρέως ἔχει αὐτὴν ⁶⁷ ἐν πᾶσαις ταῖς ἄλλαις ἐπίσκοπαῖς καὶ ἀρχιεπίσκο-
 παῖς ⁶⁸ καὶ ἐν ἄλλοις τόποις λαμβάνει παρὰ τοῦ ἐκεῖσε εὐρισκομένου ⁶⁹
 ἀρχιερέως. ἐξουσίαν μόνον, οὐ χειροτονίαν. Ταῦτά ⁷⁰ δὲ πάντα εὐρί-
 σκονται ἐν τῷ βιβλίῳ τῷ καλουμένῳ. το ⁷¹ ταχτικὸν καὶ φυλάγεται
 παρὰ του ἀρχιερέως καὶ οὐχὶ ⁷² ἐν τῷ εὐχολογίῳ καὶ οὗτος ἔχη ἡ ἀλή-
 θεια τῆς ταξέως ⁷³ τῶν ἀρχιερεῶν τῆς κύπρου καὶ τῶν ὑπολήπον τῆς
 ἀνατάλης.

† Τιμόθεος Ἐλέφ Θεοῦ μητροπολίτης Κερυνίας τῆς Κύπρου ⁷⁴
 ἐγὼ τημόθεος μ(ητρο)πολείτης κυρινεῖας τῆς Κύπρου ἔγραψα ⁷⁵: —

S. R. Archipelago, vol. 5

φ. 141. Μακαριώτατε καὶ παναγιώτατε πάπα κοινὲ πάτερ, τὴν σὴν μακαριότητα γονυπετῶς |¹ προσκυνῶ, ὁμοίως καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ ἀδελφοὶ καὶ τοὺς ἱεροὺς αὐτῆς πόδας πανευλαβῶς |² καταφιλοῦμεν. |³

Ἀναφέρομεν τῇ σῇ παμμεγίστῳ καὶ ὑψηλοτάτῃ ἀξία, ὅτι τὸ καθ' ἡμᾶς μονήδριον, ἐπ' ὄνό⁴ματι τῆς Παναγίας Θεοτόκου ὑπὸ τοῦ μακαρίτου κυρίου Βασιλείου, ἐν ταύτῃ τῇ νήσῳ ἤδη ἐνιδριμένον τῆς |⁵ βρύσου δὲ ἐπονομαζόμενον, ὑπὸ διαφόρων βάρων, χαρατζίων δηλονότι χριστιανικῶν καὶ |⁶ ἀγαρηνῶν, ἔτι δὲ καὶ ὑπὸ τῶν ἐπιπτόντων ὁσημέραι πτωχῶν καὶ ξένων, ἀλλὰ δὴ καὶ πάντων, |⁷ εἰς πικρὰν ἐρήμοσιν τε καὶ ἀποίκησιν οἴμοι κινδυνεῦει, ἐὰν μὴ ἡ θεία τε ῥοπή καὶ ἡ βοήθεια |⁸ τῆς σῆς προφθάση μακαριότητος. Ὅθεν δὴ καὶ προστρέχουσα τῇ σῇ χριστομιμήτῳ ἀντιλήψει |⁹ ὡς κοινῶ πατρί, ὅπως ἂν χριστομιμήτως βοηθήσῃ ἡμῖν. τί δὲ δεόμεθα λαβεῖν, δύο |¹⁰ χιλιάδας γρόσα καὶ ἑβδομήκοντα ἐπέβριψεν ὁ ὑψηλότατος γενεράλες ἐπὶ τὴν σὶ |¹¹ φνον, ἵνα πληρῶνῃ ἐν ἐκάστῳ ἔτει, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀγγίζουσιν εἰς τὸ μονίδριον |¹² μας νὰ πληρῶνῃ μόνον τὸ βενέτικον χαράτζιον, γρῶσα ἑκατὸν πεντήκοντα. |¹³ Παρακαλοῦμεν οὖν γονυκλιτῶς τὴν πατρικὴν σου παναγιωτάτην μακαριότητα, ἵνα |¹⁴ γράψῃ πρὸς τὸν γαληνότατον σενάτον, ἢ πρὸς τὸν ὑψηλότατον καπητὰν γενεράλε, |¹⁵ ἵνα κόψῃ τὰ ἑκατὸν πεντήκοντα γρῶσα ἐκ τοῦ χαρατζίου τοῦ ἐπιπεσόντος εἰς τὴν νῆ¹⁶σον ταύτην τῆς σίφνου, τὸ βενέτικον χαράτζι δηλονότι ἐκ τοῦ μονηδρίου τοῦ καθ' ἡμᾶς. |¹⁷ Ναὶ μακαριώτατε πάτερ ἀντιβολοῦμεν σπλαγχνίσθητι ἡμᾶς διὰ τὸν κτίσαντα. Οὐκ ἔχομεν |¹⁸ γὰρ ποῦ προσδραμεῖν, γηρακοὶ ὑπάρχοντες καὶ ἀδύνατοι. Ἡ δὲ ὑπερουράνιος ῥοπή |¹⁹ διαφυλάττοι σου τὴν μακαριότητα εἰς μακραίωνας, εἰς σύστασιν καὶ κυβέρνησιν τῆς κα²⁰θολικῆς Χριστοῦ ἐκκλησίας αἱ δὲ τῆς παναγιότητος εὐχαὶ καὶ εὐλογίαι, εἴησαν μεθ' ἡμῶν |²¹. ἀπὸ σίφνου, κατὰ τὸ ἀχπστ'ον ἔτος τῆς θείας Σαρκώσεως, κατὰ τὴν κθὴν τοῦ ὀκτωβρίου. |²²

† ταπεινὸς τῆς σῆς μακαριότητος ὑπόγειος δοῦλος |²³ ὁ πρώην πάφου καὶ τριμυθοῦντος, νεκτάριος ἀρχιερεὺς |²⁴ καὶ νικηφόρος ἱερομόναχος δροσεὺς καὶ πρώην ἡγούμενος τῆς βρύσεως. |²⁵

Ἰγνάτιος ἱερομόναχος καὶ ἐφημέριος ταπεινὸς τῆς μακαριότητός σου δούλος |²⁶ Γαβριὴλ ἱερομόναχος καὶ ἐφημέριος ταπεινὸς τῆς μακαριότητός σου δούλος

Ἀναφορὰ πρὸς τὸν μακα²⁸ριώτατον καὶ Παναγιώτατον κοινὸν |²⁹ πατέρα καὶ πάπαν |³⁰ ἀφ' ἡμῶν τῶν αὐτοῦ δούλων |³¹ προσκυνητῶς ἔξαπο|στελλομένη |³²

Vat. gr. 1092, φ. 353

† τῷ Παναγιωτάτῳ ἄκρω ἀρχιερεῖ, κ(υρί)ῳ και δεσπότῃ ἡμῶν κ(υ-
ρί)ῳ Γρηγορίῳ δεκάτῳ |¹ τῆτῳ ρώμης πόλεος και κηδεμόνη και ἀντηλύ-
πτωρα τοῦ χρηστιανι²κοῦ γένους.

Ἐγὼ Γερμανὸς Ἐπίσκοπος ἀμαθούντων, πρόεδω, Νεμεσοῦ και Κου-
ρέ(ων) |³ ὑπὸ ταύτης τῆς ὥρας και εἰς τὸ ἐξῆς, ὑποτασσόμενος, τῷ ἀγίῳ Πέ-
τρῳ |⁴ και τῷ θρόνῳ, τῆς ἐν Ῥώμῃ ἀγίας ἐκκλησίας και τῷ κ(υρί)ῳ μου τῷ
δὲ τῷ |⁵ ἀρχιεπισκόπῳ λευκοισίας και τοῖς αὐτοῦ διαδόχοις. |⁶

κατὰ τὴν ποτὲ παλαιὰν τάξιν τῆς Κύπρου ἀμὴν ἀμὴν |⁷

Vat. gr. 1092, φ. 396

† ὡς ἐκλαμπρωτατον ἐγκωμιᾶσαι και σφᾶσαι βουλήσομαι |¹
Ἄστῆρ ἀστέρων ἐκλάμπων τηλαυτέστατος φωστῆρ τῶν πάντων ἐνοῖς |² ἀξιώ-
ματι μέγας γενόμενος ὡς ἠξιώθης τῷ πατρὶ ὑπουργός τε |³ γέννηας δεσπότης
ἀρχιερατεία, ὡς ἀκέστῳρ πανάριστος:— |⁴

Γερμανὸς Ἐπίσκοπος λεμεσοῦ κύπρεων ταπεινὸς και εὐλαβεῖς δοῦλος |⁵ τῇ
σῇ ἐκλαμπρότητι δοῦλεικῶς εὐ πράττει, οἰκεσίαν ἐτούμενος. |⁶ Ἐπει τοῖς
πᾶσι γνωστόν ἐστιν. ἀλλὰ περὶ ἑαυτοῦ και πῶς ἔξ ἀνάγκης |⁷ κατέλυπε τὴν
πατρίδα αὐτοῦ και πᾶν ἀγαθῶν ὃν ἤχον. ὥπως |⁸ τῆς τῶν τυράννων δουλείας
λυτρωθεῖς, ἀπέτειχεν δὲ και τὴν |⁹ τημὴν τῆς ἀρχιερατείας, τοῦ ἐλθεῖν ἐνθά-
δε. Ἴνα ὀρθῶς και ἀφώβος βιωῦσθε. νῦν δὲ μὴ ἔχων ποῦ τὸν αὐχένα |¹⁰ κλι-
ναι πάλιν προσέρχεται τῇ σῇ ἐκλαμπρότητι ἵκε¹¹τεῦν και δεόμενος αἰτεῖ
παρ' αὐτῆς, τινὰ ἐπίκουρίαν και |¹² μεσιτείαν πρὸς τὸν ἄκρον ἀρχιερέα ὥπως
ἐλεήσει αὐτὸν |¹³ διὰ τὸν παρόντα βίον, τοῦ ἀρκήσε σε ὁμοῦ μετὰ τοῦ |¹⁴ ἐλα-
χίστου ἱερομονάχου αὐτοῦ δοῦλου. ἡμεῖς δὲ καθ' ἐ¹⁵κάστην δεόμεθα κυρίῳ
τῷ Θεῷ τοῦ ἀξιώσε ἡμᾶς θεᾶσαισθε |¹⁶ ἐπὶ τῆς ἀξίας τιμῆς τοῦ ἀποστολι-
κοῦ θρόνου και |¹⁷

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Brancacc. I. 6., φφ. 450R-451R¹

Εγὼ Γερμανὸς Κουσικωνάρι, ἐπίσκοπος Γραικὸς Λεφακαράν, ἦτοι Ἀμαθοῦντος ὑπὸ τὸν Νεμοσιένσιον Λατῖνον ἐπίσκοπον ἐν τῇ νήσῳ Κύπρον, ἐπιγνοὺς ἐμὲ τῇ σχίσματος παγίδι κατέχεσθαι διότι τῆς χειροτονίας, ἦτοι προνοήσεως τῆς ἱερατικῆς καθέδρας τῶν Γραικῶν ἐν Λεφακαράν ἐν τῇ Νεμοσιενσίᾳ διοικήσει κειμένη ἐν τῇ προειρημένῃ Κύπρου νήσῳ περὶ ἐπισκόπου καὶ ποιμένου, ἢ βεβαιώσεως τῆς χειροτονίας περὶ τοῦ ἐπισκόπου καὶ ποιμένου, ἢ βεβαιώσεως τῆς χειροτονίας περὶ τοῦ ἐπισκόπου προσώπου πρὸς τὴν εἰρημένην καθέδραν κατὰ τὸ παλαιὸν ἦθος καὶ διάταγμα καὶ τὰ ἀποστολικά γράμματα τοῦ μακαρίτου Ἀλεξάνδρου τετάρτου, ἄκρον ἀρχιερέως, ἢ τῶν ἄλλων Ῥωμαϊκῶν ἄκρων ἀρχιερέων ἐπὶ τῇ τῆς τῶν Λατίνων καὶ Γραικῶν ἐπιστατῶν ὁμονοίας φυλακῆ, τῷ τότε ὄντι αἰδεσίμῳ Νεμοσιενσίῳ ἐπισκόπῳ προσηκούσης, ὅμως ἐγὼ ἐπιστημόνως ἀπὸ τῶν σχισματικῶν λεγομένων Γραικῶν ἐπισκόπων, τῆς ἁγίας Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας κοινωνίαν οὐκ ἐχόντων μᾶλλον δὲ ἀπ' αὐτῆς διαφερόντων καὶ χειροτονηθέντων ἀπὸ τοῦ λεγομένου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γραικοῦ σχισματικοῦ ἢ αὐτῶ ὑποταγέντων καὶ αὐτῶ ὑπακούοντων, οὐ κανονικῶς οὐδὲ κατὰ τὴν τῶν αὐτῶν γραμμάτων κατάληψιν ἤρθην καὶ ἐπίσκοπος ἐχειροτονήθη τῶν ἐκκλησιῶν Ἀμαθοῦντος, Νεμοσιενσίας, ἢ τῶν Λατίνων ἦν, καὶ Κουραῖι, ἢ τότε καταπεπιεσμένη ἠφανίσθη ἢ καθεδρατικὴ τότε οὐκ ἦν, καὶ τὸ τῆς τελεσιουργίας ἔργον-ἔλαβον καὶ τῷ προειρημένῳ σχισματικῷ πατριάρχει ὑπακοὴν ἑορτανοίμως ὑπεσχόμεν καὶ τὴν ἀνάληψιν πρὸς τὴν τῶν εἰρημένων ἐκκλησιῶν Λεφακαράν Νεμοσιενσίας καὶ τὴν τῆς λεγομένης Κουραῖι διοίκησιν ἀπὸ τοῦ ἀπίστου τῶν Τούρκων ἡγεμόνος Βασσαῖ καλουμένου ἐν τῇ εἰρημένῃ Κύπρου νήσῳ τοὺς ἐκείνου πόδας ἀσπασάμενος ἔλαβον. διὰ τοῦτο ἐγὼ κατ' ἐμαυτὸν μακρᾷ τῇ διανοήσει ἀναπολήσας ἐκουσίως πρὸς τὴν τῆς ἁγίας Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας ἔνωσιν, τῆς θείας χάριτος ἡγουμένης, ἐπανῆλθον καὶ τῶν εἰρημένων ἐκκλησιῶν Λεφακαράν, Ἀμαθοῦντος, Νεμοσιενσίας καὶ Κουραῖι ἐκουσίως καὶ ἀσμένως ἀφέστηκα, κάκεινας κατέλιπον, ὥσπερ καὶ νῦν ἀφίστημι καὶ καταλείψω. Ἴνα δὲ μὴ νομιζοίμην προσποιήτω καὶ μὴ καθαρᾷ γνώμῃ ἐπιστραφῆναι καὶ ἵνα πᾶσαν τὴν τοῦ σχίσματος ὑπόληψιν τὴν ἐκ τοιοῦτου ἔργου περὶ ἐμοῦ συλληφθεῖσαν ἐκ τῶν καθολικῶν γνωμῶν ἀπώσω, τὸ τοῦ προειρη-

1. Vittorio Peri, μν. ε., σελ. 58-59.

μένου πατριάρχου και τῶν ἀπ' αὐτοῦ χειροτονηθέντων ἀρχιερέων ὑπακουόντων Γραικῶν σχίσμα, ὅπερ κατὰ τῆς ἀγίας καθολικῆς τε καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας ἀκμάζει, καὶ πᾶν ὅτιοῦν ἄλλο σχίσμα κατὰ τῆς αὐτῆς Ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας ἀφοσιούμαι, ἀπόμνημι καὶ ἀναθεματίζω, καὶ ἐπαγγέλλομαι ὑπὸ τὴν τῆς ἐμῆς χειροτονίας ἐκπίπτωσιν καὶ τοῦ ἀναθέματος ἐνοχὴν, καὶ ὑπισχνούμαι σοὶ τῷ αἰδεσιμωτάτῳ κυρίῳ Ἰουλίῳ Ἀντωνίῳ καρδινάλει τῆς Ἀγίας Σεβερίνης, οἰκουμενικῷ ἐπιζητητῇ καὶ, διὰ σοῦ, τῷ ἀγίῳ Πέτρῳ τῶν Ἀποστόλων κυρίῳ Πάπῃ Γρηγορίῳ τρισκαιδεκάτῳ, καὶ τοῖς ἐκείνου διαδόχοις μηδέποτε με ὀντινωοῦν συμβουλίας ἢ κατ' ἄλλον ὄντινα τρόπον ἐπὶ τὸ σχίσμα, ἐξ οὗ ἢ τοῦ Λυτρωτοῦ ἡμῶν χάρις ἐρρύσατό με, ἐπανέρχεσθαι, ἀλλὰ διὰ παντός ἐν τῇ ἐνώσει τῆς αὐτῆς ἀγίας καθολικῆς ἐκκλησίας καὶ ἐν τῇ κοινωνίᾳ τοῦ ἅκρου Ῥωμαϊκοῦ Ἀρχιερέως ἐν ἅπασιν διαμένειν. ὥστε καὶ ὁμνῶν φημι νῆ διὰ τὸν Θεὸν παντοκράτορα καὶ τὰ ἅγια Θεοῦ εὐαγγέλια ἐμὲ ἐν τῇ προειρημένῃ ἐνώσει τε καὶ κοινωνίᾳ βεβαίως καὶ ἀπαρασαλεύτως ἐπιμένειν, καὶ ἦν ποτε, ὅπερ μὴ γένοιτο, ἀπὸ ταύτης τῆς ἐνώσεως διὰ τινὰ πρόφασιν ἢ ἀφορμὴν ἑμαυτὸν ἀποχωρίσω, ὑπὸ τὴν τῆς ἐπιτορίας αἰτίαν ὑποπεσών, ἔνοχος τῆς αἰδίας τιμωρίας εὐρεθῶ καὶ μετὰ τοῦ σχίσματος αἰτίου καὶ διδασκάλου ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι τὴν μερίδα καθέξω.

Ἔτι ἐγὼ ὁ αὐτὸς Γερμανὸς ἐπίσκοπος.

(Συνεχίζεται)